

Гремалюк Т. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової

ХАРАКТЕР ВПЛИВУ АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА НІМЕЦЬКУ МОВУ

Анотація. У статті проаналізовано особливості впливу англо-американських запозичень і фонетико-морфологічних змін у німецькій мові. Основний акцент зроблено на аналізі актуальних змін у лексичному складі німецької мови, що були спричинені умовами існування в сучасному періоді. Незважаючи на те, що вплив англійської мови досить значний, проте лише ті запозичення, які ефективно використовуються у спілкуванні, асимілюються до норм німецької мови. Необхідно взяти до уваги, що німецька мова, запозичуючи лексичні одиниці з інших мов, часто містить характеристики, що визначають їх як іншомовні. Але протягом певного періоду вони адаптуються до правил німецької мови. Такий процес асиміляції кваліфікують як інтеграційний. Автор досліджує основні причини змін у фонетиці та морфології запозиченої лексики у сучасній німецькій мові. У результаті засвідчено, що іншомовні запозичення, переважно англійські, коли проникають у німецьку мову, адаптуються повністю або частково до її морфологічної і фонетичної мовних систем. Стверджується, що найбільш рухливою підсистемою в мові є лексика. Якщо зміни мови як системи відбуваються на фонетичному і морфологічному рівнях, то тут йдеться про лінгвальні перетворення. Запозичення англіцизмів німецькою мовою за останні 20 років обумовлено, перш за все, екстралінгвальними чинниками, такими як посилення впливу англійської мови у світі внаслідок процесу глобалізації, а також поява нових понять, переважно в області техніки і комп'ютерних технологій, молодіжної культури, які отримують англійські назви. Через різноманітні зв'язки між носіями мови, культурні відносини, виникає мовна асиміляція, і відтак, відбувається процес запозичення. Протягом століть німецька мова зазнавала впливу інших мов, змінювалася, активно запозичувала іншомовні елементи. Проте іншомовна лексика частково зберігала свої фонетичні та морфологічні ознаки. Зі свого боку, запозичені слова збагачували німецьку мову урізноманітнюючи її словниковий склад.

Ключові слова: англіцизми, фонетика, морфологія, мовні зміни, запозичення, лінгвальні перетворення, екстралінгвальні чинники, інтеграція, трансференція, інтенференція, асиміляція, адаптація.

Постановка проблеми. Проблема вживання запозичених слів у німецькій мові з кожним роком набуває актуальності та постійно вимагає досліджень з боку науковців. Найбільший вплив на німецьку мову мали латинська, грецька та французька мови. Тоді як з другої половини ХХ ст. німецька мова перебувала під значним впливом англійської, зокрема її американського варіанта. На нашу думку, зростаюче використання англо-американізмів змінює німецьку мову швидше, ніж латинська та французька мови в минулі століття. Слід наголосити

на безпосередньому впливові англійської мови на поетапне формування німецької лексичної системи. Незважаючи на те, що вплив англійської мови досить значний, проте лише ті запозичення, які ефективно використовуються у спілкуванні, асимілюються до норм німецької мови [1, с. 7]. У цьому аспекті варто взяти до уваги, що німецька мова, запозичуючи лексичні одиниці з інших мов, часто містить характеристики, що визначають їх як іншомовні. З часом вони адаптуються до правил німецької мови. Відповідно цей процес асиміляції називається «інтеграцією» [2, с. 28].

Однак, навіть німецька мова не залишається незмінною. Це пояснюється тим, що відмінні ознаки будь-якої іноземної мови поступово призводять до утворення нових структур. У цьому випадку можна говорити про «трансференцію». Обидва явища, інтеграцію та трансференцію, варто узагальнити під терміном «інтерференція». Якщо трансференція означає «перенесення елементів, особливостей і правил однієї мови в іншу», то інтеграцію Г. Мунске розуміє як «втручання мови одержувача у передання елементів, особливостей та правил» [3, с. 563]. Характерно, що одні дослідники елементами чужої мови вважають одиниці різних рівнів мовної системи, таких, наприклад, як фонетика та морфологія, пропонуючи розрізняти фонетичне та морфологічне запозичення. Інші науковці під «запозиченням» розуміють сам процес запозичення та запозичені лексеми [4, с. 78]. Л. Блумфілд пропонує під запозиченням розуміти певний *вид мовних змін* [5, с. 456].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема мовних змін у процесі запозичення іншомовної лексики, переважно англомовної, у сучасній німецькій мові є дуже актуальною. Цій проблематиці присвячено багато праць різних науковців. Серед активних дослідників, що вивчали зміни німецької лексики під впливом англійської на сучасному етапі, є Л. Бірман, Л. Тілеман, К. Шерер, В. Янг та інші. У зв'язку із розширенням сфер контакту англійської мови, на думку Г. Мунске, К. Геллера та М. Ленерта, було важко уникнути її впливу на німецьку мову. Як зазначає М. М. Воробель, розвиток науки і техніки в США, а також визначне місце англійської мови у міжнародній сфері сприяли інтеграції англіцизмів у німецьку мову [1, с. 7]. Є очевидним, що англійська мова стала однією із найважливіших у науці та електроніці, економіці та рекламі.

Багато німецьких дослідників звертали увагу на зростання кількості англійських запозичень у німецькій мові. Так, мовознавець Б. Карстенсен був одним із перших, хто досліджував функціонування англіцизмів у німецькій мові. Крім того, варто згадати кілька порівняльних досліджень про вплив англійської мови на німецьку та інші мови. Так, М. Яблонський досліджував англійські запозичення в німецькій та польській

мовах, С.Брандт – в німецькій та норвежській мовах. До того ж, проблемами англо-американських запозичень, за словами І. І. Барнич, займалися У. Буссе, Б. Карстенсен, Г. Ціндлер та Г. Крістенссон [6, с. 13]. Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю теоретичного узагальнення змін у лексичній системі німецької мови під впливом переважно англо-мовних запозичень, оскільки німецька мова як соціальне явище перебуває у постійному розвитку разом із суспільством.

Мета статті – розглянути актуальні зміни у вокабулярі німецької мови, що спричинені умовами існування в новій реальності, що пов'язана з глобалізацією політичних, соціально-економічних, науково-освітніх, релігійних процесів, акцентуючи увагу на запозиченнях. Об'єктом дослідження є запозичена лексика з англійської мови, що функціонує у сучасній німецькій мові (відібрана з сучасного німецькомовного публіцистичного та науково-технічного дискурсу).

Виклад основного матеріалу. В німецькій мові останнім часом спостерігається зростання англо-мовних запозичень. Зазначене явище привертає до себе інтерес лінгвістів. Про це свідчить величезна кількість досліджень, які вказують на збільшення кількості англіцизмів. На наш погляд, роботи німецьких дослідників мають переважно описовий характер. Лише деякі дослідження спрямовані на з'ясування причин змін, що відбуваються, головним чином, в англо-американських запозиченнях. Автори цих робіт так чи інакше торкалися питань асиміляції запозичень у німецькій мові.

Як правило, англо-мовне слово входить у німецьку мову зі збереженням правопису та звучання. Навряд чи можна було б погодитися з тим, щоб розглядати проникнення англіцизмів у німецьку мовну систему тільки як односторонній процес. При запозиченні відбувається взаємодія англо-мовного слова та мови-реципієнта, яка впливає на його адаптацію. З одного боку, структура слів запозичується в систему німецької мови без зміни або з незначною зміною їх звукового і графічного оформлення. З іншого боку, спостерігаються певні зміни на морфологічному рівні при адаптації у німецькій системі мови [7, с. 7–8]: 1. Запозичені іменники підпорядковуються правилам німецької мови й уживаються з артиклем: *Tatsächlich sind Frauen im Fernsehen sehr präsent und in **den** politischen Talk-Shows machen die meisten einen guten Job* [8, с. 12]; 2. Дієслова отримують типову для інфінітива флексію -en, відмінюються як слабкі дієслова й утворюють дієприкметники: *Das wiederum hören die Airlines nicht gern, sie **ordern** bei den Herstellern leiseres Material* [8, с. 17]; 3. Запозичені прикметники підпорядковуються системі відміни прикметників німецької мови: *Quentin Tarantino ist heute absolut nicht **cool*** [8, с. 22]; 4. Словотвір англо-мовних слів, зокрема словоскладання, є досить продуктивним. Особливо необхідно виділити тип складних слів, які є структурними модифікаціями запозичень. Так, англійському словосполученню часто відповідає німецький складний іменник (комполіт). У німецькій мові поряд з написанням разом складні слова можуть маркуватися дефісами: *Im Sommer finden in Klagenfurt die 2 wichtigsten und größten **Sport-Events** statt: Das **Beach-Volleyball-Grand-Slam-Turnier*** [8, с. 34].

М.М.Воробель переконливо доводить, що наразі запозиченням відкрито багато шляхів для інтеграції у сучасну німецьку мову. Розглянемо деякі з них детальніше: 1. *Фонологічна інтеграція.* Німецька мова має фіксований основний арсенал звуків, що складається з приголосних і голосних. Тоді як іно-

земні слова привносять із собою звуки, яких немає в німецькій фонетичній системі. Процес інтеграції лише тоді відбувається успішно, коли нова вимова стає загальною. Крім того, можуть виникати перехідні етапи, якщо в слові, що містить кілька запозичених фонем, не всі фонемні інтегруються одночасно (має місце часткова інтеграція). Причини, чому звуки інтегруються замість того, щоб зберігати свою іноземну вимову, різноманітні. Так, Д.Нюблінг пояснює це тим, що «запозичені фонемні не такі стабільні, як нативні фонемні, саме тому їх часто замінюють» [9, с. 136]. Проілюструємо зміни на фонетичному рівні на наступному прикладі: *Grier war ein paar Siebziger-Jahre-Sommer lang eine **Superheldin** des schwarzen Kinos...* [8, с. 21]. Звук [s] онімечується, тобто набуває звучання, що є схожим на [z].

На відміну від німецької, фонетична система англійської мови є складнішою. Відтак, у процесі запозичення англіцизми зазнають фонетичних змін у сучасній німецькій мові. Найбільших труднощів для носіїв німецької мови спричиняє вимова англійських звуків [θ, dʒ, ð, ʃ]. На думку М.Добай на вимову англійських запозичень впливає вік, знання англійської мови і стать [10, с. 104]. Тоді, як Г.Штайнбах вважає, що більша половина англійських запозичень вимовляються відповідно до норм німецької мови. Саме тому велика кількість англіцизмів інтегрувалася в німецьку фонетичну систему [11, с. 228]. Важливим аспектом є те, що англійські слова, потрапляючи в німецьку мову, майже не асимілюються фонетично.

Зазначимо, що у німецьку мову можуть бути інтегровані не лише окремі слова, а й елементи словотворення. Це відбувається, коли елементи прикметника (наприклад, префікси або суфікси, запозичені з інших мов) стають продуктивними в німецькій мові та слугують для утворення нових слів. Позивне словотворення означає поєднання запозичених елементів або з іншими запозиченими елементами, або з рідними елементами для утворення нових слів у німецькій мові. Наприклад: *Eine einzigartige Klamotte find ich **supercool***. Німецькі іменники вживаються з артиклем, тому англійські запозичення також отримують артикль. Наприклад: *Das ist quasi **die** Deadline, die uns die Umweltmodelle aufgezeigt hat, die wir einhalten müssen; jQuery: **Das** neue JavaScript-Framework für interaktives Design.*

Та обставина, що рід англійських іменників не визначається за артиклем, може створювати певні труднощі. Д.Шельпер розрізняє шість різних принципів визначення роду в англійських запозиченнях. Перший принцип дослідник називає прагматичним, коли рід іменника визначається згідно статі або за найменуванням родового поняття: *die Nanny – die Frau: **Die** Nanny jagt den Hund, die Kinder brüllen, blankes Chaos. Derweil renne ich aus dem Haus zur Versammlung der Großaktionäre.* Другий, семантичний, принцип – це коли іменник отримує артикль відповідно еквіваленту німецької мови: *die City (die Stadt), der Deal (der Handel).* Третій, морфологічний принцип, визначає рід іменника за суфіксами. Наступні три принципи Д.Шельпер вважає другорядними [12, с. 227], наприклад: *Ihm gefiel **der** Deal nicht, den ich mit seiner Mom machte; Sie arbeiten parallel und versorgen **die** City gleichzeitig mit Energie.*

Деякі дослідники вважають, що понад половини англіцизмів у німецькій мові чоловічого роду. У той час, як друге місце займають іменники середнього роду і решта – жіночого. Тоді, як на думку В.Шлік рід англіцизмів залежить від досліджуваного корпусу [13, с. 209]. Так, більшість запозичених англійських іменників чоловічого роду закінчуються

на -er, -or, -down, -out, -ik, -ist, -ster: *So wurde beispielsweise im Jahr 1998 ein Ingenieur aus Shanghai zu einer zweijährigen Haftstrafe verurteilt, weil er 30.000 chinesische E-mail-Adressen an einen Newsletter für Dissidenten in Übersee verkauft hatte* [14]. Доведено, що терміни галузі комп'ютерних технологій з суфіксами -ing, -ment позначають середній рід. Необхідно відзначити, що у відповідній термінології частіше зустрічається терміни з суфіксам -ing: *Zur Definition des Web-Browsers zählt im Prinzip die Betrachtung jeder beliebigen, in HTML oder anderen Websprachen geschriebenen Website* [14]. До іменників жіночого роду належать іменники, які мають суфікси -ion, -heit, -keit, -ity: *Die Emulation eines Betriebssystems oder einer Hardware-Plattform ist eine sehr komplexe Sache* [14]. За нашими спостереженнями в комп'ютерній термінології німецької мови переважають англіцизми чоловічого та середнього родів.

Аналогічно множина субстантивованих англійських запозичень утворюється за допомогою -s: *der Chat – die Chats: Die WhatsApp-Chats können Sie auf Ihr neues Android-Handy übertragen und dort einfach weiterchatten* [14]. Рідше англійські запозичення можуть отримувати в множині -n, -en, -e або нульове закінчення: *der Demodulator – die Demodulatoren: FM-Demodulatoren sind je nach Signalbandbreite schmal- oder breitbandig ausgelegt* [14].

Іноді англійські іменники комп'ютерної термінології в німецькій мові можуть мати подвійний рід: *der, das – Spam: Spam tritt am häufigsten als kommerzielle Werbe-E-Mail in Erscheinung*. Запозичені англійські прикметники також підпорядковуються системі відміни прикметників німецької мови і утворюють ступені порівняння: *Dieses Buch bietet eine umfassende Einführung in die Theorie und Praxis relationaler Datenbanken*. Запозичені англійські прикметники відмінюються за правилами німецької граматики: *Der Punkt ist, dass wer immer der Autor der Website ist zum Lehrer wird, und man auf digitalem Wege Zugang zu ihm hat* [14].

Усі дієслова запозичені з англійської мови отримують в інфінітиві флексію -en, -ern, -eln, -ieren: *Diese Busreise verlief jedoch unter der besonderen Beachtung der nationalen und internationalen Pressevertreter, die teilweise "live" über die Anreise bloggen*. Англіцизми утворюють дієприкметники *gestoppt, gecheckt*, наприклад: *Die Autoren sprechen von einem Prepatterning in dieser Phase, wobei zu dem frühen Zeitpunkt Positionsinformationen "gecheckt" und im Wachstumsverlauf kontinuierlich upgedatet werden* [14].

Висновки. Отже, процес інтеграції запозичень здійснюється нерівномірно в різних сферах функціонування мови. Однак провідним шляхом інтеграції у німецьку мову залишаються ЗМІ. Не можна не погодитися з тим, що порівняно з іншими мовами, частина англійських запозичень в німецькій мові є набагато більшою.

Прискорена інтеграція запозичень сьогодні дуже часто призводить як до змін літературних норм, так і до порушень у мовленні. Вплив англійської мови на сучасну німецьку як у загальноживаній, так у термінологічній лексиці доволі помітний. Різні частини мови еволюціонують із різною швидкістю. Відповідно, лексикон розвивається найшвидше, тоді як такі сфери, як фонологія та морфологія, – набагато повільніше. Проте слід зазначити, що ці питання потребують подальшого вивчення.

Література:

1. Воробель М. М. Шляхи та причини інтеграції англіцизмів у сучасну німецьку мову. *Молодий вчений*. 2020. № 3.2 (79.2). С. 6–10.
2. Schütte D. Das schöne Fremde. Anglo-amerikanische Einflüsse auf die Sprache der deutschen Zeitschriftenwerbung, Opladen. 1996. S. 28.
3. Munske H. Zur Fremdheit und Vertrautheit der „Fremdwörter“ im Deutschen. In: Germanistik in Erlangen. Hundert Jahre nach der Gründung des Deutschen Seminars. Erlangen. 1983. S. 559–583.
4. Schäfer W. Von Handys und Erbe. Zur Diskussion um Anglizismen im heutigen Deutsch. In: *Deutsch als Fremdsprache*. 2/2002, S. 75–81.
5. Levyskyi V. V. *Istoriia nimetskoï movy: posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv* [History of the German language: a guide for university students. Vinnytsia: Nova Knyha, 2007. 216 p. [in Ukrainian].
6. Барнич І. І. Англійські запозичення в комп'ютерній термінології німецької та української мов. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2020. № 7. С. 13–18.
7. Дундій П. Н. Англійські лексичні та термінологічні запозичення в німецькій мові. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2009. № 3. С. 82–90.
8. SK – Der Spiegel Kultur. 2010. № 3. 46 S.
9. Nübling D. Historische Sprachwissenschaft des Deutschen: eine Einführung in die Prinzipien des Sprachwandels. [In Zusammenarbeit mit Antje Dammel, Janet Duke, Renata Szczepaniak]. Tübingen : Narr, 2006. S. 136.
10. Dobaj M. Anglizismen in der Rundfunkwerbung und zum Verständnis von Werbeanglizismen beim Branchenpersonal. W. Viereck. Tübingen : Narr, 1980. S. 101–107.
11. Steinbach H. *Englisches im deutschen Werbefernsehen*. Paderborn. 1984. 247 S.
12. Schelper D. Anglizismen in der Pressesprache der BRD, der DDR, Österreich und der Schweiz: eine vergleichende, typologische und chronologische Studie. Diss. Universität Laval, Quebec, Kanada, 1995. 227 S.
13. Schlick W. Die Kriterien für die deutsche Genuszuweisung bei substantivischen Anglizismen. *The German Quarterly*. 1984. № 57. S. 402–431.
14. Neuroth H. Nestor Handbuch. Eine kleine Enzyklopädie der digitalen Langzeitarchivierung: URL: http://nestor.sub.uni-goettingen.de/handbuch/artikel/nestor_handbuch_artikel_344.pdf

Gremaliuk T. Character of the influence of English borrowings on the German language

Summary. The article analyzes the peculiarities of the influence of English borrowings and phonetic-morphological changes in the German language. The main emphasis is on the analysis of actual changes in the lexical composition of the German language, which were caused by the conditions of existence in the modern period. It should be emphasized the direct influence of the English language on the step-by-step formation of the German lexical system. Despite the fact that the influence of the English language is quite significant, only those borrowings that are effectively used in communication are assimilated into the norms of the German language. It should be taken into account that the German language, borrowing lexical units from other languages, often contains characteristics that define them as foreign. But during a certain period they adapt to the rules of the German language. Such a process of assimilation is qualified as integration. The author investigates the main reasons for changes in the phonetics and morphology of borrowed vocabulary

in the modern German language. As a result, it is proven that foreign language borrowings, mainly English, when they penetrate into the German language, adapt completely or partially to its morphological and phonetic language systems.

It is claimed that vocabulary is the most mobile subsystem in language. If changes in the language as a system occur at the phonetic and morphological levels, then we are talking about lingual transformations. Borrowing of Anglicism in the German language over the last 20 years is due, first of all, to extra linguistic factors, such as the strengthening of the influence of the English language in the world as a result of the globalization process, as well as the emergence of new concepts, mainly in the field of engineering and computer

technologies, youth culture, which receive English names. Due to various connections between native speakers, cultural relations, linguistic assimilation occurs, and thus, the process of borrowing occurs. Over the centuries, the German language was influenced by other languages, changed, and actively borrowed foreign language elements. However, the foreign language vocabulary partially preserved its phonetic and morphological features. For their part, borrowed words enriched the German language by diversifying its vocabulary.

Key words: Anglicism, phonetics, morphology, language changes, borrowing, linguistic transformations, extra lingual factors, integration, transference, interference, assimilation, adaptation.